

KOLUMNĘ DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH

OCHRONA WÓD PRZED ZANIECZYSZCZENIAMI

Woda jest niezbędna człowiekowi nie tylko do życia, od dostępności do niej zależy rozwój gospodarczy społeczeństwa. Tymczasem coraz częściej obserwuje się niewłaściwe podejście do tego surowca. Pomimo że woda określana jest mianem surowca odnawialnego, to jednak odpowiednie gospodarowanie nią i odpowiedzialne jej wykorzystanie jest niezwykle ważne.

Wraz z rozwojem cywilizacji i wzrostem liczby ludności świata dało się zaobserwować wzrastające zapotrzebowanie na świeżą wodę. Eksperti ze Światowej Organizacji Dotyczącej Ekonomiki Wody (Global Commission on the Economics of Water) prognozują, że do 2030 roku zapotrzebowanie na wodę może przekroczyć dostępne zasoby aż o 40%. Wielu ekspertów z różnych organizacji zajmujących się gospodarką wodną uważa, że aktualnie już mamy do czynienia z kryzysem wodnym. Wyrazem tego jest fakt, iż ponad dwa miliardy ludzi na świecie nie ma dostępu do czystej wody.

Aby zapobiec występowaniu, a także nasilaniu się powyższych problemów warto prowadzić odpowiednią gospodarkę wodną. W tym celu m.in. zostały wprowadzone przepisy Ramowej Dyrektywy Wodnej.

PRZEPISY PRAWNE ISTOTNE W KWESTII OCHRONY WÓD

Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW) weszła w życie w 2000 r. i ustanowiła nowe ramy oceny, zarządzania, a także ochrony i poprawy jakości zasobów wodnych w całej Unii Europejskiej. Dyrektywa zobowiązała wszystkie państwa członkowskie do podjęcia działań na rzecz ochrony śródładowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych. Jej celem było osiągnięcie do 2015 r., a w uzasadnionych przypadkach do

2021 lub 2027 r., dobrego stanu wód i ekosystemów od nich zależnych. Dodatkowo RDW obliguje państwa członkowskie do opracowania planów gospodarowania wodami dla każdego obszaru dorzecza wyznaczonego w danym kraju. Opracowywane dokumenty są poddawane przeglądowi i aktualizacji oraz stanowią podstawę do podejmowania decyzji mających wpływ na stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości. Plany mają wpływ na kształtowanie gospodarki wodnej, ale także na inne sektory, w tym m.in. na: przemysł, gospodarkę komunalną, rolnictwo, leśnictwo, transport czy turystykę.

Oprócz Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) równie istotna jest też Dyrektywa Azotanowa stanowiąca integralną część RDW. Dyrektywa Azotanowa od wielu już lat stanowi kluczowy element ochrony wód przed negatywnym wpływem rolnictwa. To właśnie za główne cele Dyrektywy Azotanowej z 1991 r. (Dz.U.UE.L.1991.375.1) uznaje się zmniejszenie zanieczyszczenia wody spowodowanego lub wywołanego przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu.

Istotne znaczenie w kwestii ochrony wód przed zanieczyszczeniami mają również przepisy:

- ustawy „Prawo wodne” z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz.U. z 2001r. Nr 115, poz. 1229), która m.in. „reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi”; ustawa wskazuje na konieczność prowadzenia racjonalnego gospodarowania wodą, w tym również właściwe podejście do wód powierzchniowych i podziemnych,
- ustawy „Prawo ochrony środowiska” z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. 2001

nr 62 poz. 627); zgodnie z art. 9 tej ustawy ochrona wód polega na zapewnieniu jak najlepszej jakości wód również poprzez utrzymywanie ilości wody na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej. Równowaga biologiczna, o której mowa, jest możliwa poprzez utrzymywanie jakości wód powyżej albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach, a także poprzez doprowadzanie jakości wód co najmniej do wymaganego przepisami poziomu, w przypadku, gdy poziom taki nie jest on osiągnięty.

- ustawy o nawozach i nawożeniu z dnia 10 lipca 2007 r. (Dz.U. 2007 nr 147 poz. 1033). Ustawa ta, oprócz informacji dotyczących stosowania nawozów, zawiera również przepisy dotyczące zapobiegania zagrożeniom zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska. Zagrożenia takie mogą powstać w wyniku przewozu, przechowywania i stosowania nawozów oraz środków wspomagających uprawę roślin. Zgodnie z artykułem 17 „nawozy stosuje się w sposób, który nie zagraża zdrowiu ludzi lub zwierząt lub środowisku”. Dodatkowo artykuł 20 określa w jakich warunkach nie należy stosować nawozów, aby nie dochodziło do zagrożenia zanieczyszczenia wód.

WPŁYW ROLNICTWA NA STAN ŚRODOWISKA I JAKOŚĆ WÓD

Pierwiastki biogenne takie jak azot i fosfor stanowią największe zagrożenie dla czystości wód. Natomiast do procesów, które przyczyniają się do zanieczyszczeń wód zaliczane są m.in. wymycia rozpuszczonych azotanów z gleby czy miejsc składowania nawozów naturalnych, erozja wodna i wietrzna. Jednym z takich procesów może być również emisja gazowego amoniaku i tlenków azotu z nawozów naturalnych i gleby, które to substancje wraz z opa-

dami dostają się do wód powierzchniowych zanieczyszczając je. Stąd też zintensyfikowanie produkcji rolniczej jest podstawowym zagrożeniem dla środowiska wodnego.

ZALECENIA DLA GOSPODARSTW DOTYCZĄCE OCHRONY WÓD

W przypadku gospodarstw ukierunkowanych na produkcję zwierzęcą wytwarzane są duże ilości nawozów organicznych takich jak obornik, gnojówka, gnojowica czy pomiot ptasi. Nawozy te zawierają w swoim składzie pierwiastki biogenne, tj. azot i fosfor, gdy są nieodpowiednio wykorzystywane lub przechowywane, przyczyniają się do zanieczyszczenia wód. Również nawozy mineralne stosowane w nadmiarze mogą przyczyniać się do ewentualnego skażenia wód, czego skutkiem jest eutrofizacja, czyli przeżyźnienie wód. Ważne jest zatem ustalenie i przeprowadzenie zbilansowanego nawożenia organicznego i mineralnego. W przypadku przechowywania nawozów pochodzenia zwierzęcego należy spełnić wymogi Dyrektywy Azotanowej, czyli Programu działań mającego na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu. Należy zapewnić odpowiednią miejscę o nieprzepuszczalnej powierzchni do przechowywania nawozów naturalnych stałych oraz zbiorniki do przechowywania organicznych nawozów płynnych o szczelnym dnie i ścianach, posiadające również pokrywę.

W przypadku gospodarstw utrzymujących zwierzęta, które są producentami nawozów pochodzenia organicznego, zaleca się, aby były one karmione zbilansowanymi paszami. Należy też w myśl zasad dobrej praktyki rolniczej zapewnić im paszę o obniżonej zawartości białka oraz suplementację syntetycznych aminokwasów zwiększających strawność tego składnika. Dodatkowo, aby zapobiegać zanieczyszczeniu wód, należy wszystkie produkowane w gospodarstwie pasze soczyste przechowywać w specjalnych zbiornikach (silosach) lub na płytach usytuowanych w odpowiedniej odległości od zabudowań i granic zagrody wiejskiej. Przy kiszeniu świeżej masy należy gromadzić soki kiszonkowe w odpowiednim zbiorniku. Gospodarstwa mające indywidualne ujęcie wody powinny posiadać szczelny zbiornik do czasowego gromadzenia ciekłych nieczystości. Zbiornik ten powinien być wyposażony w szczelną pokrywę z zamyka-

nym otworem do usuwania nieczystości. Ponadto nieprawidłowo działające systemy melioracyjne mogą również przyczynić się do pogorszenia stanu czystości wód. Należy pamiętać, iż obowiązkiem właściciela i użytkownika gruntów, na których są urządzenia wodno-melioracyjne, jest wykaszanie skarp i dna rowu, oczyszczanie namułu i innych zanieczyszczeń, naprawa uszkodzonych skarp, studzienek i wylotów drenarskich, a także zabezpieczanie rowów przed pasącymi się zwierzętami, wycinka zarośli i drzew ze skarp i rowu. Mówi o tym art. 77 ustawy Prawo wodne.

Podczas prowadzonych w gospodarstwie prac związanych z myciem i konserwacją sprzętu rolniczego należy wybrać odpowiednią lokalizację z dala od ujęć wody, aby szkodliwe substancje nie przenikały do wód gruntowych. Zużyte oleje i smary również należy przechowywać w sposób przemyślany i bezpieczny – z dala od miejsc poboru wody – a następnie przekazać je do właściwego punktu zbiorczego.

We wszystkich typach gospodarstw zarówno tych z produkcją zwierzęcą czy bez niej, jak również w gospodarstwach konwencjonalnych czy ekologicznych, warto pamiętać o zapewnieniu okrywy roślinnej w najbardziej newralgicznych okresach w roku. Jeden z wymogów warunkowości, tzw. norma GAEC 6 nakłada obowiązek utrzymania na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego okrywy ochronnej gleby co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego. Również na plantacjach drzew owocowych okrywą ochronną gleby powinno się utrzymywać w międzyrzędziach w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego. Stosowanie praktyki pokrywania pola roślinnością w okresach jesienno-zimowych, zwłaszcza z wykorzystaniem ozimin czy międzyplonów ozimych, ma na celu zapobieganie erozji glebowej. Zapobiega to również wypłukiwaniu składników, które zanieczyszczają wody.

Zgodnie z „Raportem 2020 – Polska na drodze zrównoważonego rozwoju” zasoby wodne w naszym kraju są niewielkie. Dodatkowo cechuje je zmienność sezonowa i różnicowanie obszarowe. Zasoby świeżej wody w Polsce są poniżej poziomu bezpieczeństwa wodnego i wynoszą tylko 1,7 tys. m³ na mieszkańca. Taka niekorzystna sytuacja ma miejsce także w Czechach, na Malcie oraz Cyprze. Położenie naszego kraju w sto-

sunku do oceanu wpływa także na wielkość opadów, które maleją od oceanu w głąb kontynentu, z zachodu na wschód. Dlatego też opady w Polsce są mniejsze niż w większości krajów europejskich. Dodatkowym problemem są występujące często w ostatnich latach bezśnieżne zimy, podczas których brak śniegu i zmagazynowanej w nim wody zasilającej wody powierzchniowe i podziemne, niekorzystnie wpływają na zasoby wodne kraju. Mając na względzie powyższe informacje związane z zapewnieniem bezpieczeństwa wodnego powinniśmy zwrócić większą uwagę na sposób wykorzystania wody oraz ochrony jej przed zanieczyszczeniami spowodowanymi nieumiejętnym gospodarowaniem w warunkach rolniczych.

AGNIESZKA KURCIUS
*Dział Rolnictwa Ekologicznego
i Ochrony Środowiska*

Źródło:

<https://klimat.rp.pl/>

<https://raportsdg.stat.gov.pl/2020/cel6.html>

*Opracowanie pod redakcją IUNG-PIB
Puławy, 2019, Zbiór zaleceń dobrej
praktyki rolniczej mający na celu
ochronę wód przed zanieczyszczeniem
azotanami pochodzącymi
ze źródeł rolniczych;*

*Praca zbiorowa pod redakcją
prof. Dr hab. Jacka Walczaka, 2018,
„Ograniczenie zanieczyszczenia
azotem pochodzenia rolniczego
metodą poprawy jakości wód”,
Fundacja FDPA;*

*Dyrektywa 91/676/EWG
dotycząca ochrony wód przed
zanieczyszczeniami powodowanymi
przez azotany pochodzenia rolniczego -
Dz.U.UE.L.1991.375.1;*

*Ustawa „Prawo wodne” z dnia 18 lipca
2001r (Dz.U. z 2001r.
Nr 115, poz. 1229);*

*Ustawa „Prawo ochrony środowiska”
z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz.U. 2001
nr 62 poz. 627);*

*Ustawa o nawozach i nawożeniu
z dnia 10 lipca 2007r
(Dz.U. 2007 nr 147 poz. 1033).*

Zdjęcie pochodzi ze strony <https://agroprofil.pl/wiadomosci/ochrona-wod-przed-zanieczyszczeniem-azotanami/>

*Za treści zawarte w publikacji
dofinansowanej ze środków
WFOŚiGW w Katowicach
odpowiedzialność
ponosi Redakcja.*

**KOLUMNĘ DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH**